

Hørings svar – Forslag til endringer i straffeloven mv. avvergingsplikt, tvangsekteskap, skyting mot politiet m.m.

Høringsbrev/resymé:

Justis- og beredskapsdepartementet sender på høring forslag til endringer i straffeloven. Forslagene følger opp handlingsplaner fra regjeringen, anmodningsvedtak fra Stortinget og innspill fra andre aktører.

Det foreslås endringer i reglene om avvergingsplikt, blant annet at den skal gjelde flere lovbrudd enn i dag. Videre foreslås det kriminalisering av utenomrettslige tvangsekteskap. Høringen er omfattende, og vi trekker derfor frem de elementene vi tror vil være mest relevant for høringsinstansene. Helsepersonells plikter er et sentralt tema, bl.a. relatert til prevensjonsveiledning for barn og unge, mistanke om seksuell omgang for barn og unge, og mistanke om tvangsekteskap. Et annet tema er vern av helsepersonell, da man i økende grad opplever trusler og trakassering mot ansatte i helsetjenestene.

Allmennlegeforeningen mener at en utvidelse av Straffelovens §196 om avvergingsplikt kan være hensiktsmessig. Likevel må det bemerkes at en utvidelse av helsepersonells avvergeplikt kan øke risiko for begrensning av ofre sin mulighet for tilgang til helsehjelp. Dette gjør seg særlig gjeldende ved lovbrudd som omhandler tvangsekteskap og menneskehandel.

Allmennlegeforeningen støtter en endring fra «straffbar handling» til «lovbrudd» fordi det fritar melder fra å måtte gjøre avveininger om for eksempel strafferettslig tilregnelighet.

Plikten til å avverge seksuelt straffbare handlinger mot barn berører et svært vanskelig tema når leger og annet helsepersonell blir kjent med prevensjonsønske fra unge. På den ene siden er det viktig og ønskelig å opprettholde tilliten til legen der de yngste tenåringene selv forsøker å være ansvarlige og be om prevensjon. På den andre siden må man anerkjenne at den aktuelle unge pasienten kan være eller risikere å bli offer for en seksualforbrytelse. Et viktig moment er her at avvergingsplikten kan etter loven oppfylles «gjennom anmeldelse eller på annen måte». Det er nærliggende å anta at andre tiltak enn anmeldelse kan være hensiktsmessig for å søke å hjelpe pasienten samtidig som man forsøker å bevare tillitt i lege-pasientrelasjonen. Under samme tema ønsker Allmennlegeforeningen også å understreke at avvergeplikten må gjelde det helsepersonell som blir kjent med saken. Man kan se for seg at for eksempel en helsesykepleier som får kjennskap til prevensjonsbehov hos barn under 14 år vil henvise til lege for vurdering. Det må i en slik tenkt situasjon forventes at helsesykepleieren selv gjennomfører ytterligere tiltak for å oppfylle avvergingsplikten, og ikke overlater til legen å følge dette opp.

Vedrørende kapittel 5 om bedre vern av blant andre offentlig tjenestemann:
Høyesterett har tidligere konkludert med at en lege i sitt ordinære arbeid som fastlege ikke anses som offentlig tjenestemann i denne relasjonen (Kilde:
https://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/-norges-hoyesterett/avgjorelser/Avgjorelser-2007/Sporsmal-om-definisjon-av-lege-som-offentlig-tjenestemann/?fbclid=IwAR3rHmVqHuQA9Pssf-8U_XF3PJHBPg6UNKgXeqp7kW_Fb3w6i18mXemXwT4). I den nåværende Straffelovens §155 defineres offentlig tjenestemann i andre ledd:

«Med offentlig tjenestemann menes enhver som utøver offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, eller som har slik kompetanse i kraft av sin stilling. Som offentlig tjenestemann anses også militære vakter, enhver som pliktmessig eller etter oppfordring yter bistand til offentlig tjenestemann, eller sikrer dennes arbeidsplass.»

Allmennlegeforeningen forstår §155 slik at også en selvstendig næringsdrivende fastlege i sitt ordinære arbeid ut fra denne definisjonen skal anses som offentlig tjenestemann, all den tid legen i sitt ordinære arbeid utøver offentlig myndighet på vegne av kommunen. Den tidligere dommen fra Høyesterett gir imidlertid rom for misforståelser og tvil omkring dette tema. Allmennlegeforeningen mener derfor at man må vurdere å nevne «selvstendig næringsdrivende fastlege» eksplisitt i ordlyden under §155.

På vegne av Allmennlegeforeningen

Elisabeth Stura,
styremedlem